

Helsingørs Ræmner-Regnskab for Aaret 1577, udgivet og ledsaget med Anmærkninger af P. B. Jacobsen. Kbh. 1844. 53 S. 4to. (Særskilt Aftryk af Danske Magazin, 3die Række, II. Bd.).

Naar vi her i en kort Anmeldelse ville omtale et nylig meddeelt Bidrag til Danmarks indvortes Historie, og navnlig til Kiøbstadsforfatningens, i det 16de Aarhundrede: da skeer det fornemmeligen i een Hensigt. Læsere af dette Tidsskrift behøve vi ikke at giøre opmærksomme paa, med hvilken historisk Forsknings-aand, Skionksomhed og Kritik, Udgiveren af det ovenfor nævnte Archiv-Monument vælger og oplyser de Materialier til den danske Historie, han stundom anvender sparsomt tilbeelte Hviletimer paa at bringe for Lyset; eller med hvilken Omhu og Værdom han behandler og bearbejder dem. Men det kan vel behøves, at benytte en heldig Anledning til at giøre det tydeligt, hvilket Udbytte der lader sig høste for Historien af rigtigt valgte Actstykker og Kildekrifter, om saadanne endog mangen Gang for en løselig Betragtning kunne synes ubetydelige og uvigtige; og at der aldrig kan bekiendtgjøres nok eller for meget af saadanne historiske Monumenter, der have umiddelbart og usorvanstelig Værd som Tidens authentiske Vidnesbyrd og Beviisligheder for de Kiendsgjerninger, Histori-skriveren behøver, og dog hvert Dieblit savner i vor Historie, særdeles i den nyere, hvor de dog ingenlunde altid fattes. Et enkelt Aars Regnskab over en dansk Kiøbstads communale Indtagter og Udgifter, synes ikke at kunne love meget Udbytte for den historiske Interesse. Men dette Regnskab, saaledes som det af Udgiveren, hvis Anmærkninger fylde et langt større Rum end Actstykket selv, er commenteret, oplyst og sammenlignet med andre Aars Regnskaber, giver os et næsten fuldstændigt Billede paa en af de betydeligere og temmelig velhavende danske Stæders indre Huusholdning, Bestyrelse, Politie, offentlige Indretninger, Skattevæsen, ordentlige og tilfældige Commune-Udgifter, Præsters og andre Embedsmænds og Betientes Lønninger, m. m.

foruden en Mængde andre Smaatræk, hvoraf Culturens og Sædernes Historie, det huuslige og borgerlige Livs Stikelse, og Borgerstandens Kaar og Levemaade i Danmark under Frederik den Andens Regjering, modtage nyt Lys, eller tidligere bekjendte Omstændigheder bestyrkes og udfyldes.

Det her yttrede kunne vi blot ved faa Prøver af de forskellige Materier, som i Regnskabet komme for Dagen, bevise. For at kiende det hele Resultat, som deraf kan udbringes, maa man giennemgaae Regnskabet selv, og Udgiverens udførlige, belærende Commentar.

Regnskabet giver vel ingen ganske nøiagtig eller fuldstændig, men dog en nogenlunde antagelig Beregning over Helsingørs daværende Borgerstab, ved de Skatteydendes Antal. Hoved-Afgifterne, som alle, eller dog de allerfleste Borgere synes at have erlagt, efter Taxering af deres Kaar og Formue, vare to Slags: den egentlige Byskat („Skat“) og Præstepenge; hvortil endnu kommer Høvepenge. I den første af Byens fire „Fierdinge“ nævnes i Alt 89 Personer, i anden Fierding 91, i tredje 96, i fjerde 169; i A. 1577 saaledes i det Hele 436 skatteydende Borgere. Det maa bemærkes, at her er taget de høieste Antal, nemlig deres, som ere ansatte for Præstepenge; hvorimod Antallet er noget ringere paa dem, som tillige have ydet Skatten. Dennes høieste Beløb for en enkelt Mand er 24 (20 og 15) Mark; det ringeste 4 Skilling. Efter de anførte Skatteydere følger: „Unge Karles Skat og Præstepenge“. Antallet paa disse („som det synes, yngre, uden Tvivl ugifte Mænd, som dog drev Handel og Næringsvei for sig selv“) er kun 5. Endelig følger Borgermestere og Raad: 9 Personer. Tilsammen for dette Aar 450 skatteydende Borgere, som med faa Undtagelser (foruden de unge Karle, findes nogle faa Fruentimre paa Skattelisten) vare Familiefædre. Udg. har anført det temmelig forskellige Antal og Skattebeløb for en Række Aar, for hvilke Regnskaber have (1557—1587). Det høieste Antal (altid uden „unge Karle“ og uden Magistraten) er i 1687, nemlig 602; men i enkelte andre Aar endog under 300. Det høieste Skattebeløb (hvilket i øvrigt er forunderligt varierende) er 2016 Mark (1587).

Staden havde desuden Indtægt af sin „Bægt og Beierbod“, af udleiede Huse og Boder, af Jordskuld og af Sagefald (kun 10 Mark). Endvidere (som i andre Aars Regnskaber forekommer) af Bundgarns Stadepenge, af Byens Færger, af Bro-penge, af Skieders Tinglæsning („Skiedepenge“) m. m. — Blandt Udgiften udgjorde Byens Skat til Kongen (hvorfor den 1557 blev fritagen paa 20 Aar) i Almindelighed omtr. 56 Mark aarlig. Ved Julen foræredes 10 Edr. Kostoffer (4½ Mark Ebn.) bort, til Slots herrerne paa Helsingborg, Kronborg og Frederiksborg, til Fogden paa Kronborg m. fl. Byens to Præster fik til Juul af Magistraten hver en „Dresfierding“. I Aaret 1577 anføres „et halvt Riis Papir til Byens Behov“ for 28 Skill. og i Aarene 1584 og 1585 aarlig for Blæk 8 Skill. Byens lønede Embedsmænd og Betiente (hvilke forogedes med adskillige i Perioden fra 1556 til 1587) vare, omtrent i Slutningen af Frederik II. Regjering: en Sognepræst (170 Mk. eller 56½ Daler i A. 1586) og en Capellan (110 Mark i 1586); Borgermesterens to Bysvende (55½ Mk. hver i A. 1582); en Orgelmester (fra 1570), som tilsidst (1587) havde 160 Mk.; en Skolemester (Rector) havde af Byen (1587) kun 60 Mk., og to Hørere, fra 1581 hver 40 Mark; Mestermanden, hvis faste Løn fra 1580 var 48 Mark, foruden Betaling for enkelte Executioner, hvoraf han 1583 havde 38 Mark.*) Stodderkongen, som først blev fast ansat 1578, havde ingen fast Løn, men fik Gratialer til Klædning, Huusleie, m. m. Byens Trommeslaaer og Piber havde 20 Mark hver. En Bandsfiger blev fast lønnet fra 1581, og fik da 100 Mark, men

---

*) Dette synes at hentyde paa temmelig talrige Executioner; dog maa bemærkes, at en betydelig Deel af Mestermandens tilfældige Fortieneste var Betalingen for at slaae „Gadehund“ ihjel, af hvilke man seer, at der paa den Tid, ligesom nu, har været Overflodighed. 1582 blev i Helsingør ihjelslaaet 175 Gadehund; 1583 havde Mestermanden for at ihjelslaae 185 Hund 23 Mk. 4 Sk. o. f. v. — For at henrette Mestermanden selv, der havde begaaet et Mord, betalttes 1583 til Mestermanden fra Riisenhavn 4 Mark.

mindre i nogle af de følgende Aar. De fleste af disse Embedsmænd havde desuden fri Bolig, som Byen og Kirken holdt vedlige.

I Aaret 1557, da Frederik II. paa Cronborg havde sin Svigerfader Hertug Ulrik af Mecklenborg og sin Farbroder, Hertug Hans af Holsten til Gæst paa Cronborg, indbød Byen disse Fyrster, tilligemed Kongen og hans Hof, en Dag paa Raadhuset. Beføstningen ved dette Gilde løb til omtrent 148 Daler. Da her imidlertid kun forekommer Udgifter til Vin og Öl (3½ Ahne Rhinsk Vin til 20 Daler Ahnen, 6 Potter rød Frankvin og 2 Eder. Kostoffer Öl Confect, Pomerander (500 Stkr.) 2 Pund Canarie-Sukker, Figen og Krydrier (Kommen, Peber og stødt Ingefær) de sidste dog kun i ubetydelig Mængde, med Undtagelse af 1 Fierding stødt Kommen: bliver det ikke tydeligt, om Gildet har været et Slags Frokost, hvor det især gik ud paa Drik; eller Kongen har foræret Byen Bildt og Fisk til Maden, hvilket sidste Udgifteren ei vil finde rimeligt. To Rokke var imidlertid dog i Activitet, og fik „to Pund stødt Canariesukker at bruge i Kiøffenet“; ligesom der for „deres Umage“ blev givet dem 3 Daler. — Ved samme Leilighed bleve Byens Gader, „der vare meget opførte („foragne“) af de store Rustvogne, som vog Etene til Slottet, (Cronborg) og vare fulde med Sumpe og Urenselse“, nogenlunde istandsatte; i det mindste ved at lade „Bogmandene age Sand paa Gaderne, baade til Rendesstene og andensteds, at jævne Gaderne med, hvor Behov gjordes.“ Hertil brugtes 144 Læs Sand, og for hvert Læs at age betaldes ½ Skilling; i Alt 4½ Mark. Ligeledes betaldes for 3 Læs Mai, at maie Raadhuset med, 2 Skilling Læsset, i Alt 6 Skilling; og dette, tilligemed omtrent 2 Mark, for „at slaae Lægter op under Bielkerne“, til at maie Raadhuset, og for Søm, Knappe-naale m. m. som brugtes til at „slaae flamske Klæder“ op med (til at behænge Bæggene), er al den Beføstning, man finder at være anvendt paa Stedets Prydelse til det kongelige Besøg. Over Brolægningen selv findes et udsørligt Regnskab; men deri er indbefattet Alt, hvad der hele Aaret igiennem er udgivet for Byens Brolægger-Arbejde; tilsammen 44 Mark 6½ sk.

En ikke ubetydelig Beføstning havde Byen hyppigen af at maatte ublaane Bostab, Risfentoi, Bordduge, Fade, Tallerkener, Senge, Sengklæder, Gardiner og andre Fornødenheder, naar Kongen ved usædvanlige Leiligheder, og med et større Hof end ellers, opholdt sig paa Kronborg eller Frederiksborg (f. Ex. 1577 ved Christian den Fierdes Daab; men ogsaa for Resten ofte nok ved andre Leiligheder, saaledes 1556, 1557, 1558, 1567, 1575 og flere S. 42 anførte Aar). En saadan Hielp og Artighed af Byen imod Kongen, som paa eengang viser os hiin Tids Simpelt og mangelfulde, men tillige mindre befoftelige Hof-Indretning, var imidlertid Byen til ikke ringe Udgift og Besvær. Borgerne maatte en Tidlang savne deres Bostab, Senge, Sengklæder m. m. Umage og Penge medgif for at indpakke, affende og befordre alt dette Tøi; og meget af det Laante blev ødelagt, fordærvet eller reent forkommet og bortstiaalet (f. Ex. et Stykke guult Silketoi, 6 Breder, skaaret ud af Sperlagenet om en Seng paa Frederiksborg 1577) hvilket Byens Casse siden maatte erstatte vedkommende Borgere. Saaledes var ved en anden Leilighed 1575, ved nogle Fornemmes Bryllupper, som Kongen efter den Tids Skik undertiden gjorde for sine Hofmænd og Hoffrøener, bortkommet og bortstiaalet paa Frederiksborg: 32 Bordduge, 28 Haandklæder, 3 flamske Hynder (Bænke-Hynder), 7 Sengetæpper, 5 Par Lagen, 25 Tinsfade, 34 Tintallerkener, 7 Tinsander, 2 Bækkener, m. m. og Godtgjørelsen herfor løb op til 188 Mark 4 Skilling.

Disse Prover ville være tilstrækkelige til at vise, hvormeget dette interessante Bidrag indeholder til Dplysning af Levemaaden og Tilstanden i Frederik den Andens Tid. En stor Deel andre Forhold, som vedkomme Staden, dens Communalbestyrelse og Regnskabsvæsen, maa her forbigaaes. — Vi bemærke ifkun endnu, at Forfatteren i sin Indledning til Regnskabet for A. 1577, meddeler en kort Underretning om Helsingørs vel ordnede Stads-Archiv, som viser dets Rigdom paa Kilder til Byens Historie. Her findes nemlig ikke mindre end 57 Foliobind af Stadens egentlige Raadstuebøger fra 1549 til 1670, foruden Byens andre Raadstueprotocoller fra 1611 til 1675 i 20 Bind; Kæmmerregnskaber næsten uafbrudt fra 1556 til 1675; desuden 8 forskiellige Protocoller, som indeholde Bytingsdomme, Tingvidner, Afsskrifter af Kongebreve og flere Actstykker, omirent fra 1571 til 1687; og en Mængde andre Protocoller, Byen vedkommende, fra det 17de Aarhundrede.